Työ- ja elinkeinoministeriö Neuvostoraportti EU/10/2023-TEM-45

Johansson Elina 18.10.2023

Energianeuvosto 17.10.2023

Kokous

Energianeuvosto 17.10.2023

Energianeuvoston pääaihe oli sähkömarkkinamallin uudistaminen, josta saavutettiin neuvoston yleisnäkemys. Keskustelua käytiin lähinnä kaksisuuntaisista hinnanerosopimuksista (Contracts for Difference, CfD). Käytiin täysi pöytäkierros ja puheenjohtajan aiemmin jakamaa viimeisintä kompromissiesitystä (REV7) eivät voineet tukea kaikki vedoten erityisesti huoliinsa koskien tasaveroisia kilpailuedellytyksiä. Muut jäsenvaltiot joko ilmaisivat tukensa REV7:lle tai ilmaisivat, että se voisi toimia pohjana kompromissille. Yksi jäsenvaltio ilmoitti pitävänsä parempana komission alkuperäistä ehdotusta, joka mahdollisti CfD-tuottojen hyödyntämisen olemassa olevien tuotantolaitosten käyttöiän pidentämiseen. Pöytäkierroksen jälkeen puheenjohtaja totesi REV7llä olevan laajan tuen mutta pyrkivänsä vielä laajempaan sopuun. Seuraavaksi se kävi kahdenvälisiä keskusteluja ensin ja esitti muokatun version REV7+.
Resitaalia johdanto-osiossa oli muutettu heijastamaan, että CfD koskee kaikkia järjestelmiä (schemes) huolimatta onko kyseessä uudet investoinnit vai olemassa olevien elinkaaren pidennys. Komissio ottaa arvioinnissaan huomioon kaikki tekijät, jotka voivat johtaa kilpailun vääristymiseen. Artiklasta 19 (b) poistetaan viittaus uusiin investointeihin tai uuteen sukupolveen; kaikki investoinnit on nyt kohdennettu. Suunnittelukriteerit koskevat kaikkia CfD-sopimuksia. Jos tarjouskilpailu ei ole mahdollista, ns. strike price on asetettava siten, että varmistetaan tulojen jakautuminen yrityksille vääristämättä kohtuuttomasti kilpailua. Lisäksi vahvistetaan komission roolia varmistaa suunnitteluperiaatteiden noudattaminen SEUT-sopimuksen mukaisessa arvioinnissa. Vain yksi jäsenvaltio ilmaisi vastustavansa uutta kompromissiesitystä ja toinen jäsenvaltio antoi julkilausuman, joka korostaa tarvetta säilyttää tekstin herkkä tasapaino trilogeissa. Puheenjohtaja totesi neuvoston päässeen yleisnäkemykseen. Trilogit käynnistyvät pian.
Muissa asioissa kuultiin Ukrainan energiaministerin katsaus maan energiainfrastruktuurin tilanteeseen. Lisäksi Suomi ja Viro informoivat maiden välisen Balticconnector-kaasuputken häiriöstä. Euroopan komissio esitteli aloitetta energiatehokkuusprojektien rahoittamiseen liittyväksi välineeksi ja tähän liittyvää yhteistä julistusta. Komissio tiedotti kansallisten energia- ja ilmastosuunnitelmien (NECP) päivitysten tilanteesta sekä varautumisesta talvikauteen 2023-2024. Lopuksi otettiin tiedoksi Puolan valtuuskunnan alustus päästökaupan negatiivista vaikutuksista energia- ja ilmastopolitiikkaan sekä energiasiirtymään.

1.Asetus sähkömarkkinamallin parantamiseksi (ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetusten 2019/943 ja 2019/942 ja direktiivien 2018/2001 ja 2019/944 muuttamiseksi EU:n sähkömarkkinamallin parantamiseksi) – *neuvoston yleisnäkemys*

Puheenjohtaja/Espanjan Teresa Ribera avasi kokouksen. Muistutti viime vuoden energiakriisistä Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyssodan seurauksena. Tästä seurasi hankala tilanne kansalaisille korkeiden energiahintojen ja hinnanvaihtelujen muodossa. Tshekin EU-puheenjohtajakaudella tilanteeseen pystyttiin vastaamaan yhtenäisenä EU-rintamana ja hyväksymään lukuisia kriisitoimia yhdessä. Kertasi Ruotsin EU-puheenjohtajakaudella ja kesäkuun energianeuvostossa saavutettuun osittaiseen yleisnäkemykseen sähkömarkkinamallia koskevasta ehdotuksesta. Espanja on jatkanut neuvotteluja Eurooppa-neuvoston päätelmien 23.3.2023 kirjausten mukaisesti, joissa kehotettiin osapuolia pyrkimään sopuun ehdotuksesta vuoden loppuun mennessä. Vetosi jäsenvaltioihin, että sopu saadaan aikaan nyt ja trilogit käyntiin. Espanja on pyrkinyt toimimaan puolueettomana neuvottelijana ja katsoo nyt onnistuneensa löytämään ratkaisuja monien huoliin ja herkkä tasapaino on löytymässä. Aiemmin toimittamassaan REV7-tekstiversiossa puheenjohtaja on nimenomaan hakenut ratkaisua, joka heijastaisi yhteistä EU:n intressiä. Energiamarkkinat on yksi keskeisimpiä sisämarkkinoidemme rakennuspalikoita. Puheenjohtaja haluaa mahdollisimman laajan tuen kompromissille. Painotti tarvetta edistää energiahintojen vakautta. Sähkön hinnat on pidettävä kohtuullisina ja suurimpia heittelyitä pystyttävä tasaamaan. Toisaalta asetukseen tarvitaan jäsenvaltioille riittävää joustavuutta vaarantamatta kuitenkaan tasavertaisia kilpailuasetelmia jäsenvaltioiden välillä. Pyysi rakentavaa suhtautumista. **Puheenjohtajan tavoite on saavuttaa tänään neuvoston yleisnäkemys.**

KOM/DG ENER/Kadri Simson kiitti puheenjohtajan työtä. Viime vuonna kohtasimme ennen näkemättömän kriisin ja ennätysnopeasti teimme tarvittavia toimia. Nyt tarvitaan nopeasti sähkömarkkinamallin uudistus, jolla saadaan hintavakautta ja vähennetään hintapiikkejä. Puheenjohtaja on säilyttänyt komission alkuperäisen ehdotuksen mukaisen uudistuksen suunnan. Kaksisuuntaiset hinnanerosopimukset (CfD:t): vakuutti, että komissio takaa olemassa olevan sisämarkkinasääntelyn pohjalta, että sopimukset muotoillaan asianmukaisesti eivätkä ne johda kilpailun vääristymiseen. Momentum on nyt - toivoi ratkaisuja ja kompromissihenkeä jäsenvaltioilta.

PJ pyysi napakoita puheenvuoroja ja selkeitä indikaatioita, että voiko jäsenvaltio hyväksyä REV7: kyllä vai ei. Jos ei voi hyväksyä, olisi hyvä kuulla miksi ei. Onko jotain, mikä on jäsenvaltiosta aivan erityisen tärkeää, joka pitää saada mukaan kompromissitekstiin.

Jäsenvaltioiden puheenvuoroissa keskustelua keskustelua herättivät lähinnä muotoilut kaksisuuntaisista hinnanerosopimuksista (Contracts for Difference, CfD). Käytiin täysi pöytäkierros ja puheenjohtajan aiemmin jakamaa viimeisintä kompromissiesitystä (REV7) eivät voineet tukea kaikki vedoten erityisesti huoliinsa koskien tasaveroisia kilpailuedellytyksiä. Muut jäsenvaltiot joko ilmaisivat tukensa REV7:lle tai ilmaisivat, että se voisi toimia pohjana kompromissille. Yksi jäsenvaltio ilmoitti pitävänsä parempana komission alkuperäistä ehdotusta, joka mahdollisti CfD-tuottojen hyödyntämisen olemassa olevien tuotantolaitosten käyttöiän pidentämiseen.

Pöytäkierroksen jälkeen puheenjohtaja totesi REV7llä olevan laajan tuen mutta pyrkivänsä vielä laajempaan sopuun. Seuraavaksi se kävi kahdenvälisiä keskusteluja ensin ja esitti muokatun version REV7+.

Asiakohtaan palattiin muiden asiakohtien käsittelyn sekä ministerien työlounaan jälkeen. Resitaalia johdanto-osiossa oli muutettu heijastamaan, että CfD koskee kaikkia järjestelmiä (schemes) huolimatta onko kyseessä uudet investoinnit vai olemassa olevien elinkaaren pidennys. Komissio ottaa arvioinnissaan huomioon kaikki tekijät, jotka voivat johtaa kilpailun vääristymiseen. Artiklasta 19 (b) poistetaan viittaus uusiin investointeihin tai uuteen sukupolveen; kaikki investoinnit on nyt kohdennettu. Suunnittelukriteerit koskevat kaikkia CfD-sopimuksia. Jos tarjouskilpailu ei ole mahdollista, ns. strike price on asetettava siten, että varmistetaan tulojen jakautuminen yrityksille vääristämättä kohtuuttomasti kilpailua. Lisäksi vahvistetaan komission roolia varmistaa suunnitteluperiaatteiden noudattaminen SEUT-sopimuksen mukaisessa arvioinnissa.

Toisella pöytäkierroksella vain yksi jäsenvaltio ilmaisi vastustavansa uutta kompromissiesitystä ja toinen jäsenvaltio antoi julkilausuman, joka korostaa tarvetta säilyttää tekstin herkkä tasapaino trilogeissa. Puheenjohtaja totesi neuvoston päässeen yleisnäkemykseen. Trilogit käynnistyvät pian.

Muut asiakohdat

2.
a)Ukrainan energiatilanne (14218/23) – *Ukrainan energiaministeri German Galushchenko videoyhteydellä*

PJ toivotti Ukrainan energiaministerin tervetulleeksi. Häneltä kuullaan päivitys Ukrainan energiatilanteeseen.

UKR/ Galushchenko ilmaisi kiitollisuutensa kaikille tuesta Ukrainan IAEA hallintoneuvostoon pääsyn tukemisessa. Venäjä valmistelee Ukrainan energiainfrastruktuuriin kohdistettua suurta iskua. Odotettavissa on suuremmat tuhot kuin viime vuonna ja tarkoitus on saada Ukrainan energiainfra polvilleen. Ukraina on pyrkinyt korjaamaan infraa mutta paljon kapasiteettia on vaurioitunut. Nosti esille sähköntuonnin ja vaati enimmäismäärän nostamista 2 GW:iin nykyisen 1,2 GW:n. Kertoi, että Ukraina on käynnistämässä hajautettua sähköntuotantoa kaasuturbiineja hyödyntäen ja haluaa lisätä sen kapasiteettia ensi talveksi ja sen aikana. Kiitokset EU:lle, että kaasun varastointiin saatiin apua. Lopuksi ilmaisi kiitollisuutensa energiatukirahastosta ja mahdollisuudesta käyttää kerätyt varat lämpöasemiin.

KOM/ Simson kiitti tilannepäivityksestä. Onnitteli Ukrainaa IAEA:n hallintoneuvoston paikasta ja venäläisestä ydinpolttoaineesta irtautumisesta. EU on sitoutunut jatkamaan tukeaan Ukrainalle. Energiayhteisön Ukrainan energiatukirahasto on menestys, ja komissio kehotti jäsenvaltioita jatkamaan lahjoittamista.

Seitsemän jäsenvaltiota käytti puheenvuoron ja ne ilmaisivat jatkuvan tukensa Ukrainalle sekä nykytilanteessa että maan tulevassa jälleenrakentamisessa.

b) Aloite energiatehokkuusprojektien rahoittamiseen liittyväksi välineeksi ja tähän liittyvä poliittinen julistus – *informaatiota komissiolta* (13988/23)

KOM/Simson: energiatehokkuus on prioriteetti ja komissio on luonut sen edistämiseksi rahoituskoalition. Yksityinen rahoituksen osuus on n. 80 % energiatehokkuusinvestoinneista eli siksi on tehtävä yhteistyötä yksityisen sektorin kanssa. Yhteistyön edistäminen jäsenvaltioiden rahoituslaitosten ja komission välillä on tämän allianssin tarkoitus ja tavoite on korvata aiempi energiatehokkuusyhteistyöryhmä. Lähipäivinä komissiolta on tulossa luonnos yhteiseksi poliittiseksi julistukseksi. Toivottavasti voitte kaikki sitä tukea, ja asiaan palataan joulukuun energianeuvostossa. DG ENER voi käydä tarvittaessa kanssanne kahdenvälisiä neuvotteluita.

Yksi jäsenvaltio piti puheenvuoron ja piti aloitetta kannatettavana, mutta muistutti kytköksestä rakennusten energiatehokkuuteen.

Ei muita puheenvuoroja.

c) Kansallisten energia- ja ilmastosuunnitelmien (NECP) päivitysten tilanne – tilannekatsaus komissiolta (13992/23)

KOM/Simson muistutti, että suunnitelmat on laadittu ensimmäisen kerran vuonna 2019. Toimintaympäristö on muuttunut paljon. Suunnitelmat ovat keskeinen tiedonlähde ja nyt ne on mahdollista päivittää kunnianhimoisemmalle tasolle. Valitettavasti komissio on saanut vasta osan päivityksistä ja vetosi vahvasti jäljellä oleviin jäsenvaltioihin, jotta ne tekisivät päivitykset mahdollisimman nopeasti. Lakisääteinen velvoite. Komissio tarvitsee suunnitelmat, jotta voidaan arvioida 2030 ilmastotavoitteita ja jäsennelty dialogi jäsenvaltioiden kanssa on saatava alkuun. Euroopan tulee näyttää johtajuutta.

PJ veti yhteen todeten, että otetaan KOM raportti tiedoksi. Ei jäsenvaltioiden puheenvuoroja.

d)Talvivarautuminen 2023/2024 – *informaatiota komissiolta* (13993/23)

KOM/Simson: lämmityskausi 2023 -2024 on alkanut ja tilanne on jo parempi kuin viime vuonna yhteisten toimiemme ansiosta. Kaasuvarastot ovat 97 % täynnä. Kaasunkulutus on vähentynyt 18 %. LNG tuontikapasiteetti on kasvanut 35 kuutiometriä, eniten Yhdysvalloista. Venäjän putkikaasun osuus EU:n kaasun kokonaistuonnista on nyt alle 10 %, ja viime vuonna toteutetut toimenpiteet ovat myös vähentäneet epävarmuutta ja hintavaihtelua. Öljyn osalta pakotteet toimivat. Öljymarkkinoilla näkymät ovat epävarmat. EU-tason näkymät ovat kuitenkin paremmat ja monet jäsenvaltiot ovat pystyneet täyttämään öljyvarastojaan. Vetosi Venäjän kautta öljyä hankkiviin diversifioimaan hankintalähteitään. Sähkömarkkinoiden osalta ollaan paremmin varautuneita. Koordinaatio ja riskianalyysit kuitenkin edelleen tärkeitä. ENTSO-E on tehnyt skenaarioita talveen varautumisen osalta ja yhteistyötä ENTSO-G:n kanssa on tiivistetty.

Muutamat jäsenvaltiot pyysivät puheenvuoron. Niissä toivottiin hätätoimien jatkamista: markkinakorjausmekanismi (viisi jäsenvaltioita) sekä luvittamisen nopeuttamista (neljä jäsenvaltiota).

KOM/Simson piti tilannetta merkittävästi parempana kuin viime vuonna. Joulukuun neuvostossa voidaan palata hätätoimiin.

e) Suomen ja Viron välisen Balticconnector-kaasuputken häiriö – *informaatiota Suomen ja Viron valtuuskunnilta*(14089/23)

FI informoi 8.10.2023 havaitun ja 10.10.2023 Suomen talousvyöhykkeelle paikannetun Balticconnector-kaasuputken vuodosta. Balticconnector on aikanaan identifioitu EU:n yhteisen edun mukaiseksi projektiksi (project of common interest, PCI). Balticconnector on osa Euroopan energiainfrastruktuuria ja yhdistää Suomen muun Euroopan kaasuverkoon. Suomen viranomaiset tutkivat kaasuputken vuotoa, jonka osalta on viranomaisten toimesta vahvistettu, että vaurio johtuu ulkoisesta toiminnasta. Vaurion korjauksen arvioidaan kestävän noin viisi kuukautta. EE kertoi myös alueelleen sijoittuvasta telekaapelin vauriosta. Tapahtumat eivät aiheuta riskiä FI:n tai EE:n kaasun toimitusvarmuudelle, ja molemmat jäsenvaltiot seuraavat jatkuvasti tilannetta ja keskustelevat mahdollisista teknisistä toimenpiteistä kriittisten vedenalaisten infrastruktuurien suojaamisen parantamiseksi. Suomen energian toimitusvarmuutta varmistamaan hankittiin viime vuonna kelluva LNG-terminaali. EE puolestaan kertoi, että sillä on olemassa yhden TWH suuruinen kaasuvarasto sekä käytettävissä LV:n maanalainen kaasuvarasto sekä mahdollisuus saada kaasua PLn kautta sekä LNG-terminaalista.

Kaksi jäsenvaltiota käytti puheenvuoron ja toi esille solidaarisuutensa FI ja EE kohtaan ja reagoivat tarjoamalla tukeaan tutkinnassa sekä korostamalla alueellisen yhteistyön merkitystä.

KOM/Simson kertoi FI ja EE olleen välittömästi tiiviissä yhteydessä komissioon ja pitäneensä heidät hyvin ajan tasalla. Viime vuosien varautumisen ansiosta voidaan todeta, ettei tapahtumat ole vaarantaneet energian toimitusvarmuutta eikä kaasun riittävyydestä ole alueellisesti suurta huolta. Myös kaasun käyttöä on vähennetty merkittävästi (erityisesti FI) ja varautuminen mm. LNG-terminaalin muodossa on ollut tarpeellista. Emme voi kuitenkaan voi tuudittautua tilanteeseen ja peräänkuulutti jäsenvaltioita varautumaan tilanteisiin, joissa kaksi toimitusreittiä on poissa käytöstä. KOM jatkaa tilanteen seuraamista tarkasti. Varautuminen ja solidaarisuus jäsenvaltioiden kesken on tärkeää.

f**) Päästökaupan negatiiviset vaikutukset energia- ja ilmastopolitiikkaan sekä energiasiirtymään** – *informaatiota Puolan valtuuskunnalta* (13825/23)

PL toi esille ETSn laajempia yhteiskunnallisia vaikutuksia erityisesti jäsenvaltioihin, joissa käytetään ns. perinteisiä energianlähteitä. Järjestelmä voi sen mukaan vaikuttaa negatiivisesti investointeihin ja nostaa energianhintoja. Se voi vaikuttaa negatiivisesti strategiseen autonomiaan, turvallisuuteen ja kilpailukykyyn. Korkeat hinnat voivat johtaa energiaköyhyyteen. ETS päästökaupan hinnat ovat PLn mukaan irti todellisuudesta.

KOM/Simson toi esille, että ETS on yhteisten ilmastotoimien keskiössä ja keskeinen välinen, jolla voidaan päästä 2030 ja 2050 ilmastotavoitteisiin. Kyseessä on komission mukaan todennäköisesti tehokkain instrumentti, jonka avulla voidaan luoda kustannustehokkaita innovaatioita ja parantaa kilpailukykyä. Komission mukaan ETS voi vauhdittaa vähähiilisiin toimiin investointeja ja tukee vihreää siirtymää. Muistutti sosiaalisesta ilmastorahastosta, josta kaikki jäsenvaltiot hyötyvät ja alhaisemman tulotason jäsenvaltiot vielä enemmän. Korkeat energiahinnat eivät johdu ETS-järjestelmästä vaan energiakriisistä ja vihreä siirtymä on osa ratkaisua eikä ongelmaa.

Ei jäsenvaltioiden puheenvuoroja.

Suomen edustajat
YM
Kai Mykkänen, ympäristö- ja ilmastoministeri
Lyydia Ylönen, erityisavustaja

TEM
Riku Huttunen, ylijohtaja
Elina Johansson, ympäristö- ja ilmastoministerin virkamiessihteeri (EU-asiat)

EUE
Tuuli-Maaria Aalto, pysyvän edustajan sijainen
Sanna Ek-Husson, EU-erityisasiantuntija

VNK
Hanna Vuorinen, EU-erityisasiantuntija

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite